

Η κοινωνική και πολιτική ήττα της Αλλαγής

Του ΑΝΔΡΕΑ ΠΑΝΤΑΖΟΠΟΥΛΟΥ*

Η βαθιά κοινωνική και πολιτική ήττα που υπέστη το ΠΑΣΟΚ στις βουλευτικές εκλογές της 16ης Σεπτεμβρίου δεν είναι προϊόν κακής προεκλογικής εκστρατείας, ούτε οφείλεται σε συγκυριακά γεγονότα. Οι αιτίες της θα πρέπει να αναζητηθούν στις υπερ-προοδευτικές τολμές που ο Γ. Παπανδρέου επέφερε στο κόμμα του...

γκρωτώντας τους δεσμούς του με την κοινωνία, μετεξελισσόμενο σε «δικτυο» ανθρώπινης και αλληλεγγύης. Τα πράγματα πολλαπλώς φθαρμένα παραδοσιακά κομματικά όργανα του ΠΑΣΟΚ καταλύθηκαν, η εσωκομματική δομή διαφοροποιήθηκε...

Η διάκριση εκσυγχρονιστές/αντιεκσυγχρονιστές, προήεν και αυτή του σημερινού εκσυγχρονισμού, εμπλουτίσθηκε και συστηματοποιήθηκε στη νέα διαίρεση ανάμεσα στην πρόοδο και τη συντηρηση.

ζαν τον σκεπτικισμό τους για τη μεσοπρόθεσμα προσκόρηση στο πνεύμα της νέας ηλεκτρονικής εποχής. Οι Μη-Κυβερνητικές-Οργανώσεις, οι φορείς της κοινωνίας των πολιτών, και πάνω από όλα ένα αποκοινωνικοποιημένο και αποϊστοριοποιημένο «άτομο»...

σθηκε περίπου ως ατομική ασθένεια που χρήζει εξειδικευμένων «δράσων», ενίοτε και ελεμψουσίνης, και όχι ως πρόβλημα που αναζητά την καθολική και γενναϊόδωρη κρατική πρόνοια.

Με αυτά τα υλικά το νέο ΠΑΣΟΚ κατασκεύασε την νέα ανοιχτή ταυτότητά του. Γιατί αυτή ήταν η πραγματική

μη, υπο-πολιτική, ταυτότητα κατ' όνομα μόνον, αφού από αυτήν δεν αποκλείεται ουσιαστικά κανένας. Δεν ήταν ο ίδιος ο Γ. Παπανδρέου που διακήρυξε ότι το ΠΑΣΟΚ χωρά όλους όσους θέλουν να δουν διαφορετικά το αύριο; Διλαδή τους πάντες, ή σχεδόν τους πάντες.

Η θηκή κλήθηκε να αντικαταστήσει την πολιτική, οι αξίες να παραμερίσουν τα συμφέροντα και να υπερβούν τις πολιτικές διαίρεσεις, η αένα διαβούλευση να εξαλείψει τη σύγκρουση.

ταυτότητα της «νέας αλλαγής», και όχι οι προεκλογικές παλινδρομήσεις τακτικές που ανέστρεψαν το φόντρο μιας φανταστικής παλαιότητας. Αυτή τη θολή ταυτότητα είχε αφομοιώσει το εν δυνάμει κοινωνικό ακρατήριο του ΠΑΣΟΚ, και μαζί με αυτό το σύνολο της ελληνικής κοινωνίας.

σοκικής πρώτα από όλα, ως εάν να μπορεί να υπάρξει αξιόπιστη ταυτότητα που να μην αποκλείει, που να μην θέτει όρια και προϋποθέσεις, που να μην έχει σχέση με το παρελθόν. Η πράγματι υπαρκτή αδυναμία του Γ. Παπανδρέου πρέπει να αναζητηθεί αλλού, πέρα από προσωπικές ιδιότητες.

* Ο κ. Ανδρέας Πανταζόπουλος είναι επίκουρος καθηγητής Πολιτικής Επιστήμης στο Τμήμα Πολιτικών Επιστημών του ΑΠΘ και συγγραφέας του βιβλίου «Με τους πολίτες κατά του λαού. Το ΠΑΣΟΚ της νέας εποχής», Εστία, 2006.

Σε αναζήτηση στίγματος

Του ΗΛΙΑ ΚΑΤΣΟΥΛΗ*

Η ήττα του ΠΑΣΟΚ στις πρόσφατες εκλογές κινδυνεύει να εξελιχθεί από οδυνηρή σε καταστρεπτική του ίδιου του «Κινήματος». Είναι τόσο η ένταση της «αναπάντεχης» αυτής ήττας, ώστε με νηφαλιότητα, παρά τη χρονική εγγύτητα του γεγονότος, να πρέπει να αναλυθεί ως προς τις αιτίες της.

Η «μεσοβασιλεία» του Κ. Σημίτη έγινε ανεκτή, διότι η δύναμη που του εξασφάλιζε η λαϊκή αποδοχή ικανοποιούσε μεν τις στοχευόμενες πολυχρόμης εκλογικής πελατείας και του κρατικοδίαιτου κομματικού μηχανισμού, εμπόδιζε όμως να αναδειχθούν οι εσωτερικές αντιθέσεις που έτσι κι αλλιώς κυφορούσαν και διογκώνονταν μέσα στο Κίνημα.

Ενα κόμμα εξουσίας όπως είναι το ΠΑΣΟΚ θα πρέπει να προτείνει πολιτικές που μπορούν να συγκροτήσουν πλειοψηφικά ρεύματα.

ντιλήψεις. Οι αμφισβητούμενες και οι παλινοδοίες, η ταύτιση που με συντηρητικά αιτήματα που το εξέθεταν (π.χ. απεργία πανεπιστημιακών, άρθρο 16), όπως και η εμπροσθητή του σε νεφελώδεις διακηρύξεις και ανεδαφικές υποσχέσεις έδωσαν γενικά την ικίνα ενός κινήματος που δεν κινείται, γιατί δεν έφερνε προς τα πού να πορευτεί.

Παρά το γεγονός ότι ο πρόεδρος του ανέλαβε επικεφαλής της Σοσιαλιστικής Διεθνούς, η λέξη Σοσιαλδημοκρατία παρέμεινε σχεδόν απαγορευμένη και αν κάποιος κάπου έκανε μια αναφορά σε αυτή και στα ευρωπαϊκά κόμματα που την εκφράζουν δεν τη συνόδεψε με προτάσεις για την ανάδειξη της σημασίας της και στην ελληνική κοινωνία.

Ετσι, το ΠΑΣΟΚ πίστεψε ότι μπορούσε να βαδίσει αναπαλαιωμένο σε πρόσωπα, ιδέες και ρητορική, ελπίζοντας ότι η αδυναμία της «Δεξιάς» είναι πιο αποδοτική γι' αυτό από μια επώδυνη, συγκρουσιακή διαδικασία αποσπάρσης θέσεων, στόχων και προσανατολισμού. Η αντιπολίτευση είναι για το ΠΑΣΟΚ μια ευκαιρία, που αν αξιοποιηθεί όχι μόνο με στόχο την επάνοδο στην εξουσία, αλλά προπάντων την ουσιαστική ανανέωση του, τότε θα είναι πιο κοντά σε αυτό που δημόσια, αλλά όχι πάντα πειστικά, υποστηρίζει ότι το ενδιαφέρει. Διλαδή να αποτελέσει μια δύναμη που θα οδηγήσει την ελληνική κοινωνία στον δρόμο που η πλειοψηφία επιθυμεί.

Η εμμονή σε «αριστερές», αδιευκρίνιστες αντιλήψεις, όσο ελκυστικές κι αν αυτές υπήρξαν στο παρελθόν και εξακολουθούν να είναι για τους λίγους, αφήνων αδιάφορο ή ακόμη και απωθών τους πολλούς. Ενα κόμμα εξουσίας, όπως εξακολουθεί να είναι το ΠΑΣΟΚ, θα πρέπει να προτείνει πολιτικές που μπορούν να συγκροτήσουν πλειοψηφικά ρεύματα. Θα ήταν καλά για το ΠΑΣΟΚ να ασχοληθεί σοβαρά με την πραγματική ιστορία της Ευρωπαϊκής Σοσιαλδημοκρατίας, της οποίας μέγιστο αποτέλεσμα τώρα και οργανικό μέρος, για να δει πώς στον καιρό μας συγκροτούνται, ανανεώνονται και διατηρούνται πλειοψηφικές κοινωνικές συμμαχίες σε προοδευτική βάση.

* Ο κ. Ηλίας Κατσούλης είναι καθηγητής Πολιτικής Κοινωνιολογίας.

Δίκαιη Κοινωνία με εμπιστοσύνη, αξιοπρέπεια, διαφάνεια. ΠΑΣΟΚ. Image of a man in a suit standing next to a large graphic of the sun and the word PASOK.

Εκσυγχρονισμός για το ίδιο το ΠΑΣΟΚ

Του ΛΟΥΚΑ ΤΣΟΥΚΑΛΗ*

Πέρασαν αρκετά χρόνια από τότε που κυριαρχούσε το σοσιαλδημοκρατικό μοντέλο στις περισσότερες χώρες της Δυτικής Ευρώπης. Σημαντική παρουσία του κράτους στην οικονομία, ιδιαίτερα στην αγορά εργασίας, ισχυρό κοινωνικό κράτος, με έντονο το αναδιανεμητικό στοιχείο, αποτελούσαν βασικά χαρακτηριστικά αυτού του μοντέλου...

μα προσπάθησαν να διαχειριστούν. Αλλά έκλεισαν απλώς τα μάτια, περιμένοντας τ λύσεις να βρεθούν από μόνες τους, ή απλώς μεταθέτοντας τη λύση του προβλήματος στους επόμενους.

Το βιοτικό μας επίπεδο πλσίασε δυτικοευρωπαϊκών χωρών. Η πολιτική μας όμως παραμένει επαρχιώτικη.

Τα διλήμματα της σοσιαλδημοκρατίας

Του ΜΙΧΑΗΛ ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΑΚΗ*

Η γενική συζήτηση, αν όχι και κρίση, που άνοιξε μετεκλογικά στο ΠΑΣΟΚ, δίνει σημαντική ευκαιρία να προβληματιστούμε, ο καθαθός από τη μεριά του, πάνω στα γενικότερα ζητήματα πολιτικής που αναδεικνύονται και που αφορούν όλους μας, ιδιαίτερα στο χώρο της Αριστεράς.

νωνικού κράτους να μεταφράζεται σε ελλείμματα και κρέπ, την αποτελεσματικότητα της δημόσιας παρέμβασης στην οικονομία να μειώνεται αφού άνοιγε και σε άλλες δυνατότητες ο χώρος στον οποίον ασκούνταν. Αυτή η αμφισβήτηση συνεχίζεται και αποδομεί, αλλού ταχύτερα αλλού αργότερα, το όλο οικοδόμημα.

Κάποιοι δεν έπεισαν, κάποιοι δεν πείστηκαν, κάποιοι πολιτικός και προγραμματικός λόγος δεν ήταν ή δεν μπορούσε να είναι πειστικός. Γιατί όμως; Θα αναζητηθούν εξηγήσεις στην πρόσφατη ιστορία του ΠΑΣΟΚ και στην αποτελεσματικότητα των αναπροσαρμογών, κομματικών, πολιτικών και προγραμματικών, που επικρίνησε. Υπάρχει όμως μια και εμφανώς, πέρα από αυτά που δεν είναι και ασήμαντα, ένα ζήτημα γενικότερο που αφορά το γενικό σχέδιο μεταρρυθμίσεων, την πειστικότητα και την εκλυσιμότητά τους, ένα ζήτημα που τίθεται σήμερα σε όλα τα κόμματα που προέρχονται ή εμπνέονται από τη σοσιαλδημοκρατική και σοσιαλιστική ιστορία, κυρίως στην Ευρώπη, όποιο κι αν είναι το ονόματά τους.

Σε αυτήν την παράδοση, σε απόκλιση ή και σε αντίθεση με τη στρατηγική της βίαιης ανατροπής και της από μηδενικής βάσεως ανοικοδόμησης της οικονομίας, της κοινωνίας και της πολιτικής εξουσίας, τα κύρια στοιχεία ήταν η κοινοβουλευτική δημοκρατία, η ισχυρή συνδικαλιστική, κομματική και πολιτική σε κάθε επίπεδο οργάνωση των εργαζομένων και γενικότερα των πολιτών, η αύξηση της παρεμβατικότητας του κράτους στην οικονομία, μεγάλες δημόσιες επενδύσεις και ευρύς δημόσιος τομέας, ο οικοδόμος ενός καθολικής εφαρμογής κοινωνικού κράτους, συστηματική επιδίωξη της πλήρους απασχόλησης, η επιτυχετή συμβιβασμών που εξασφάλιζαν μια σχετικά ισορροπη κατανόη των αποτελεσμάτων της αυξημένης παραγωγικότητας της εργασίας ανάμεσα στους εργαζόμενους και το ιδιωτικό κεφάλαιο.

Το αποτέλεσμα αυτών των εξελίξεων είναι μια σειρά από διλήμματα. Να απαντηθούν στις προκλήσεις της παγκοσμιοποίησης απέναντι στο σοσιαλδημοκρατικό μοντέλο, επιμένοντας στην απλή αναπαραγωγή του, είναι μάλλον μάταιο. Να προχωρήσεις σε λύσεις που, άσχετα από την πρόθεσή σου, το αποδοτικό εν μέρει ή συνολικά, σε οδηγεί σε απώλεια της έως τώρα «νομιμοποίησής» σου, ενώ οι «λύσεις» σου δεν έχουν πειστικότητα και εκλυσιμότητα. Να προτείνεις την προσαρμογή του στη νέα κλίμακα όπου τοποθετούνται τα προβλήματα, δηλαδή σε μια πολιτικά ενωμένη Ευρώπη και σε έναν πολιτικά διευθυμένο κόσμο, απαιτεί πολλές αλλαγές στην έως τώρα πολιτική σου κουλτούρα, απαιτεί και χρόνο και τολμηρές διεθνείς πρωτοβουλίες, συμβιβασμούς και συνεργασίες, φαντάζει στα μάτια των «ρεαλιστών» μηχανικός της εξουσίας ουτοπικό. Να προσανατολιστείς από τώρα, ρεαλιστικά και πειστικά, προς μίαν ανασυγκρότηση της πολιτικής με βάση το κοινωνικό κράτος, τη δημοκρατία και τις ελευθερίες, αλλά και την οικολογική βιωσιμότητα όλων των οικονομικών και κοινωνικών δραστηριοτήτων, φαίνεται ακόμη και τώρα επίσης ουτοπικό.

Κάποιοι δεν έπεισαν, κάποιοι δεν πείστηκαν, κάποιοι πολιτικός και προγραμματικός λόγος δεν ήταν ή δεν μπορούσε να είναι πειστικός.

Όλα αυτά, με αποκλίσεις και αποκρούσεις, συντέθηκαν στο ευρωπαϊκό σοσιαλδημοκρατικό μοντέλο που κυριάρχησε μεταπολεμικά και έως πριν από λίγα χρόνια, με οικονομική αποτελεσματικότητα, σημαντική κοινωνική συναίνεση και σχετικά πολιτική σταθερότητα. Μπήκε υπό αμφισβήτηση όταν σε συνθήκες προκύουσας παγκοσμιοποίησης άρχισε να είναι λιγότερο ανταγωνιστικό διεθνώς, να βλέπει την παραγωγική του βάση και την απασχόληση να μειώνεται και να μετακομίζει, την ανεργία να μεγαλώνει, το κόστος του κοι-

νωνικού κράτους να μεταφράζεται σε ελλείμματα και κρέπ, την αποτελεσματικότητα της δημόσιας παρέμβασης στην οικονομία να μειώνεται αφού άνοιγε και σε άλλες δυνατότητες ο χώρος στον οποίον ασκούνταν. Αυτή η αμφισβήτηση συνεχίζεται και αποδομεί, αλλού ταχύτερα αλλού αργότερα, το όλο οικοδόμημα. Επιπλέον το ίδιο το μοντέλο, που εξ ορισμού ήταν έντονα προσανατολισμένο στην «ανάπτυξη» χωρίς όρια, συνάντησε μολταταύτα τα όριά του στην ορατή πλέον αλωίωση ή και καταστροφή του περιβάλλοντος, τοπικά και σε ευρωπαϊκή και παγκόσμια κλίμακα, με οικονομικές και κοινωνικές συνέπειες, αλλά και πολιτικές, μια και αποξενώθηκε προοδευτικά από τη συναίνεση πολλών πολιτών, ιδιαίτερα ανιδιοτελών και κατά κύριο λόγο νέων.

Κάποιοι δεν έπεισαν, κάποιοι δεν πείστηκαν, κάποιοι πολιτικός και προγραμματικός λόγος δεν ήταν ή δεν μπορούσε να είναι πειστικός.

Κάποιοι δεν έπεισαν, κάποιοι δεν πείστηκαν, κάποιοι πολιτικός και προγραμματικός λόγος δεν ήταν ή δεν μπορούσε να είναι πειστικός.

* Ο κ. Μιχάλης Παπαγιαννάκης είναι οικονομολόγος, βουλευτής του Συνασπισμού.